

AB 2015/167

Aflevering	AB 2015, afl. 20/21
Publicatiedatum	11-05-2015
Rolnummer	UTR 13-1845 en 13-1842
Instantie	Rechtbank Midden-Nederland 17 september 2014 (Mrs. D.A. Verburg, G.C. van Gelein Vitringa-Boudewijnse, M. ter Brugge)
Annotator	J.R. van Angeren
ECLI	ECLI:NL:RBMNE:2014:4679
Wetsbepaling	Art. 1:2 lid 1, 4:25 lid 3, 7:4 lid 2 Awb
Download	pdf

Titel

Concurrent-aanvrager van subsidie bij subsidietender heeft procesbelang, is belanghebbende en moet beschikking krijgen over subsidiedossier van de andere aanvragers om zich adequaat te kunnen verweren. Om als belanghebbende in de zin van de Awb te kunnen worden aangemerkt, moet eiseres een voldoende objectief bepaalbaar, eigen, persoonlijk belang hebben dat haar in voldoende mate onderscheidt van anderen en dat rechtstreeks wordt geraakt door een besluit. Omdat vernietiging van de besluiten w...

Samenvatting

Om als belanghebbende in de zin van de Awb te kunnen worden aangemerkt, moet eiseres een voldoende objectief bepaalbaar, eigen, persoonlijk belang hebben dat haar in voldoende mate onderscheidt van anderen en dat rechtstreeks wordt geraakt door een besluit. Omdat vernietiging van de besluiten waarbij subsidie is toegekend aan Tafel van Vijf, De Veenfabriek en VocaalLAB juridisch gesproken direct verband houdt met de onderlinge rangorde van concurrerende aanvragen op basis waarvan de beschikbare gelden worden verdeeld (en daarmee dus rechtstreeks van invloed is op de positie van eiseres in die rangorde), wordt haar belang rechtstreeks geraakt door deze besluiten. Omdat de positie van eiseres in de rangorde bepalend (...) is voor het al dan niet in aanmerking komen voor subsidie, is ook sprake van een voldoende objectief bepaalbaar persoonlijk belang. Eiseres is dus als concurrent van de andere muziektheaters in de tenderprocedure belanghebbende bij deze besluiten.

De rechtbank verwijst hier naar de uitspraak van de ABRvS van 12 maart 2008 (ECLI:NL:RVS:2008:BC6447), overweging 2.3.2. In die overweging oordeelt de Afdeling bestuursrechtspraak dat betrokkene in dat geval geen belanghebbende is bij de toekenningen aan andere organisaties juist omdat er geen subsidieplafond is. In het nu voorliggende geval is er wel een subsidieplafond en juist daarom valt eiseres buiten de boot. Eiseres is daarom wel belanghebbende bij de besluiten tot subsidieverlening aan de organisaties die hoger op de ranglijst terecht zijn gekomen.

(...)

In geval van een rangordesysteem waarin een aanvrager, zoals eiseres, een op zichzelf positief beoordeelde aanvraag heeft ingediend, maar buiten de boot valt ten gevolge van de plaatsing in de rangorde en het subsidieplafond, kan die aanvrager zich onvoldoende adequaat verweren tegen de hogere totaalwaardering van andere aanvragers in verhouding tot zijn eigen totaalwaardering als hij niet over de stukken van die hoger geplaatste aanvragers beschikt. Door het aanvechten in bezwaar van de beoordeling die aan andere aanvragers is toegekend ten opzichte van de aan hem toegekende beoordeling, behoren dus de stukken in het dossier van die andere aanvragers in beginsel tot de op de zaak betrekking hebbende stukken.

Partijen

Uitspraak van de meervoudige kamer van 17 september 2014 in de zaak tussen:

Stichting Holland Opera (Xpress), te Amersfoort, eiseres, gemachtigden mr. I.H. van den Berg, J. Hoolboom

en N. Idelenburg,

en

het Fonds Podiumkunsten, verweerder, gemachtigden mr. D.M. Stam, J.W.R. Visser en K.G.A. de Beer.

Tekst

Procesverloop

Bij afzonderlijke besluiten van 31 juli 2012 (de primaire besluiten I) heeft verweerder de subsidieaanvragen van Stichting Tafel van Vijf (Tafel van Vijf), Stichting De Veenfabriek (De Veenfabriek) en Stichting Nederlands Vocaal Laboratorium (VocaalLAB) in het kader van de Deelregeling meerjarige activiteitensubsidies Fonds Podiumkunsten 2013-2016 (de Deelregeling) gehonoreerd.

Bij besluit van 11 februari 2013 (het bestreden besluit I) heeft verweerder het bezwaar van eiseres tegen de primaire besluiten I niet-ontvankelijk verklaard.

Bij besluit van 31 juli 2012 (het primaire besluit II) heeft verweerder de subsidieaanvraag van eiseres in het kader van de Deelregeling niet gehonoreerd.

Bij besluit van 11 februari 2013 (het bestreden besluit II) heeft verweerder het bezwaar van eiseres tegen het primaire besluit II gegrond verklaard. Verweerder heeft daarbij de motivering van het primaire besluit II, onder verwijzing naar het nader advies van de Adviescommissie Muziektheater (de adviescommissie), gewijzigd en het primaire besluit II voor het overige gehandhaafd.

Eiseres heeft zowel tegen het bestreden besluit I (bij de rechtbank geregistreerd onder nummer UTR 13/1842) als het bestreden besluit II (bij de rechtbank geregistreerd onder nummer UTR 13/1845) beroep ingesteld.

Verweerder heeft een verweerschrift ingediend.

De beroepen zijn behandeld ter zitting van 15 juli 2013. Eiseres en verweerder hebben zich laten vertegenwoordigen door hun gemachtigden.

Bij tussenuitspraak van 19 december 2013 (de tussenuitspraak, ECLI:NL:RBMNE:2013:7374) heeft de rechtbank verweerder in de gelegenheid gesteld om binnen acht weken na verzending van de tussenuitspraak, met inachtneming van wat in de tussenuitspraak is overwogen, de geconstateerde gebreken in het bestreden besluit te herstellen.

Verweerder heeft in reactie op de tussenuitspraak eerst in de zaak UTR 13/1842 meegedeeld geen gebruik te maken van de gelegenheid gebreken te herstellen en daarna in de zaak UTR 13/1845 een brief en een aanvullende motivering ingediend.

Eiseres heeft hierop een schriftelijke zienswijze (de zienswijze) gegeven. Zij heeft ook voorafgaande aan verweerders reactie op de tussenuitspraak een brief van 7 februari 2014 aan verweerder gestuurd.

Een tweede onderzoek ter zitting heeft plaatsgevonden op 22 mei 2014. Eiseres, vergezeld van S. Kalkman, en verweerder hebben zich laten vertegenwoordigen door hun gemachtigden.

Overwegingen

1. Deze uitspraak bouwt voort op de tussenuitspraak. De rechtbank blijft bij al wat zij in de tussenuitspraak heeft overwogen en beslist, tenzij hierna uitdrukkelijk anders wordt overwogen. Het staat de rechtbank niet vrij om terug te komen van zonder voorbehoud gegeven oordelen in de tussenuitspraak. Dit is alleen anders in zeer uitzonderlijke gevallen. De rechtbank verwijst hiervoor naar de uitspraken van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) van 24 augustus 2011 (ECLI:NL:RVS:2011:BR5704) en 15 augustus 2012 (ECLI:NL:RVS:2012:BX4694). Het beoordelingsaspect pluriformiteit is met een bindend eindoordeel in de tussenuitspraak volledig afgehandeld.

Over het beroep met zaaknummer UTR 13/1842

2.1 In de tussenuitspraak heeft de rechtbank geoordeeld dat eiseres in de eerste plaats procesbelang heeft bij een oordeel op haar beroep tegen het bestreden besluit I over de drie andere stichtingen Tafel van Vijf, De Veenfabriek en VocaalLAB. In de kern overwoog zij daarover als volgt. Het resultaat dat eiseres nastreeft is het verkrijgen van subsidie. Verweerder hanteert voor de toekenning van subsidie een kwalitatief verdeelsysteem. Dit betekent dat een inhoudelijke beoordeling van het bezwaar van eiseres tegen de primaire besluiten I er — in het geval eiseres gelijk krijgt — toe kan leiden dat desbetreffende organisaties en daarmee ook eiseres zelf, op een andere positie in de ranglijst komen te staan, wat op haar beurt zou kunnen betekenen dat eiseres bij een stijging in de ranglijst wel in aanmerking komt voor de meerjarige subsidie. Omdat een inhoudelijk oordeel over het bestreden besluit I er, in het geval eiseres in het gelijk

wordt gesteld, toe leidt dat verweerder het bezwaar van eiseres tegen de primaire besluiten I inhoudelijk moet beoordelen, kan eiseres — gelet op het voorgaande — met een inhoudelijk oordeel over het bestreden besluit I het resultaat bereiken dat zij nastreeft. Zelfs als juist is dat dezelfde inhoudelijke argumenten tegen de primaire besluiten I in de beroepsprocedure tegen bestreden besluit II kunnen worden beoordeeld, betekent dit nog niet dat daarmee geen sprake is van procesbelang bij een inhoudelijke beoordeling van het bestreden besluit I. Wat verweerder hier eigenlijk zegt, is dat hij het een eenvoudigere weg vindt om de inhoudelijke beroeps- en bezwaargronden tegen de rangordeplaatsing van de andere organisaties te beoordelen in het kader van de besluitvorming over de aanvraag van eiseres zelf, maar dat is wat anders. Dit standpunt van verweerder laat niet zien dat eiseres met haar beroeps- en bezwaargronden feitelijk haar doel niet kan bereiken. Pas als dat laatste zich voordoet, is sprake van het ontbreken van procesbelang.

2.2 In de tussenuitspraak heeft de rechtbank vervolgens geoordeeld dat eiseres ook belanghebbende is bij de toekennende primaire besluiten I van de drie andere stichtingen. In de kern overwoog de rechtbank daarover als volgt. De rechtbank is van oordeel dat eiseres, zoals verweerder terecht stelt, geen directe concurrent is van Tafel van Vijf, De Veenfabriek en VocaalLAB in economische zin, gelet op het marktsegment en het verzorgingsgebied waarbinnen zij werkzaam zijn. Ook richten deze organisaties zich niet tot dezelfde klantenkring. De rechtbank is ondanks dit toch van oordeel dat eiseres belanghebbende is in de zin van artikel 1:2 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb), omdat haar belang op een andere wijze rechtstreeks bij de primaire besluiten I betrokken is. Eiseres, Tafel van Vijf, De Veenfabriek en VocaalLAB maken alle aanspraak op hetzelfde subsidiebudget. Verweerder heeft gekozen voor een kwalitatief verdeelsysteem, te weten een tendersysteem. Bij een tendersysteem worden alle aanvragen die binnen de indieningstermijn zijn ingediend beoordeeld op grond van inhoudelijke criteria en op die basis gerangschikt. Vervolgens wordt de subsidie toegekend op grond van die rangschikking zolang er budget beschikbaar is.

2.3 Om als belanghebbende in de zin van de Awb te kunnen worden aangemerkt, moet eiseres een voldoende objectief bepaalbaar, eigen, persoonlijk belang hebben dat haar in voldoende mate onderscheidt van anderen en dat rechtstreeks wordt geraakt door een besluit. Omdat vernietiging van de besluiten waarbij subsidie is toegekend aan Tafel van Vijf, De Veenfabriek en VocaalLAB juridisch gesproken direct verband houdt met de onderlinge rangorde van concurrerende aanvragen op basis waarvan de beschikbare gelden worden verdeeld (en daarmee dus rechtstreeks van invloed is op de positie van eiseres in die rangorde), wordt haar belang rechtstreeks geraakt door deze besluiten. Omdat de positie van eiseres in de rangorde bepalend (in de tussenuitspraak stond abusievelijk 'bepaalbaar') is voor het al dan niet in aanmerking komen voor subsidie, is ook sprake van een voldoende objectief bepaalbaar persoonlijk belang. Eiseres is dus als concurrent van de andere muziektheaters in de tenderprocedure belanghebbende bij deze besluiten.

2.4 De rechtbank verwijst hier naar de uitspraak van de ABRvS van 12 maart 2008 (ECLI:NL:RVS:2008:BC6447), overweging 2.3.2. In die overweging oordeelt de Afdeling bestuursrechtspraak dat betrokkene in dat geval geen belanghebbende is bij de toekenningen aan andere organisaties juist omdat er geen subsidieplafond is. In het nu voorliggende geval is er wel een subsidieplafond en juist daarom valt eiseres buiten de boot. Eiseres is daarom wel belanghebbende bij de besluiten tot subsidieverlening aan de organisaties die hoger op de ranglijst terecht zijn gekomen.

2.5 In deze einduitspraak overweegt de rechtbank nog het volgende ter verduidelijking. Uit de door partijen na de tussenuitspraak ingediende stukken en tijdens de tweede zitting is duidelijk geworden dat het gebruik van de termen 'tenderprocedure', 'tendersysteem' en 'kwalitatief verdeelsysteem' verwarring heeft veroorzaakt. Die terminologie heeft met name bij verweerder de indruk gewekt dat de rechtbank in haar tussenuitspraak uitging van een *directe* vergelijking tussen subsidieaanvragers, terwijl hij beklemtoont dat hij werkt met een *indirecte* vergelijking. Dat onderscheid tussen directe en indirecte vergelijking raakt echter niet de strekking van de overwegingen van de rechtbank in de tussenuitspraak over de belanghebbendheid en de wijze van vergelijken is niet van belang geweest voor haar oordeel. De rechtbank zal hierna, bij de bespreking van de zaak UTR 13/1845, in overweging 4.1, nader op dit onderwerp ingaan. Op dit punt van de belanghebbendheid gaat het slechts hierom: (a) de aanvraag van eiseres is op zichzelf positief beoordeeld, zodat zij in beginsel voor subsidiëring in aanmerking komt, (b) op grond van een kwalitatieve beoordeling geheel los dus van de vraag of die beoordeling direct of indirect is komt verweerder tot een rangorde van de aanvragen, (c) de drie andere stichtingen zijn alle hoger in de rangorde terecht gekomen en (d) ten gevolge van het subsidieplafond zijn de drie andere stichtingen wel en eiseres niet in aanmerking gekomen voor subsidie. Hoewel over het algemeen behoedzaam met zogeheten a-contrariorenderingen moet worden omgegaan, is de logische gevolgtrekking uit de genoemde uitspraak van de ABRvS van 12 maart 2008 dat eiseres in dit geval dus wel belanghebbende is.

2.6 Verweerder heeft de rechtbank meegedeeld dat hij geen gebruik maakt van de gelegenheid het gebrek in het bestreden besluit I te herstellen. Eiseres heeft de rechtbank vervolgens verzocht om op de kortst mogelijke termijn einduitspraak te doen en hiermee niet te wachten op de einduitspraak in de zaak UTR 13/1845. Zoals tijdens de tweede zitting al besproken, ziet de rechtbank daar geen mogelijkheid voor. Gelet op de grote verwevenheid van beide beroepen, acht de rechtbank het, hoewel zij veel begrip heeft voor de spoed die eiseres op dit punt heeft, aangewezen om in beide zaken gelijktijdig einduitspraak te doen.

2.7 Gelet op het feit dat verweerder geen gebruik maakt van de gelegenheid om het gebrek in het bestreden besluit I te herstellen, verklaart de rechtbank het beroep gegrond. De rechtbank vernietigt het bestreden besluit I wegens strijd met artikel 7:11 van de Awb. De rechtbank ziet, zoals ook overwogen in overweging 9 van de tussenuitspraak, geen aanleiding de rechtgevolgen in stand te laten of zelf in de zaak te voorzien, omdat de rechtmatige uitkomst naar de huidige stand van zaken nog te veel open ligt. De reden daarvoor is dat verweerder nog geen inhoudelijk oordeel heeft gegeven over de bezwaren van eiseres. Zeker bij subsidiebesluiten in de kunstsector, waar het bestuursorgaan een ruime mate van beoordelingsvrijheid heeft, is het vrijwel nooit aan de rechter om met voorbijgaan aan het inhoudelijke standpunt van dat bestuursorgaan zelf over subsidiëring te beslissen. De omstandigheden van het geval laten een uitzondering op die regel niet toe. Verweerder moet daarom een nieuw besluit nemen met inachtneming van deze uitspraak en de tussenuitspraak. Verweerder moet eiseres inzicht verschaffen in stukken waarop hij zijn beoordeling baseert, behoudens de grenzen getrokken in artikel 7:4, zesde en zevende lid, van de Awb en een hoorzitting beleggen als bedoeld in artikel 7:2 van die wet. De rechtbank stelt hiervoor een termijn van twaalf weken na de dag van verzending van deze uitspraak. Zij sluit met deze termijn aan bij de beslistermijn in bezwaar in het geval een adviescommissie optreedt, zoals geregeld in artikel 7:10, eerste lid, van de Awb.

Over het beroep met zaaknummer UTR 13/1845

3. Verweerder heeft de gestelde termijn in de tussenuitspraak (acht weken vanaf 19 december 2013) met zijn reactie op die tussenuitspraak overschreden, nu hij de desbetreffende brief van 19 februari 2014, ingekomen bij de rechtbank op 20 februari 2014, heeft ingediend. Een in een tussenuitspraak gestelde termijn voor het herstellen van een gebrek is bindend. Verweerder heeft echter al bij brieven van 2 en 20 januari 2014 (en dus binnen de hersteltermijn) de rechtbank verzocht om verlenging van die termijn. Ten onrechte heeft de rechtbank hierop niet gereageerd. De rechtbank verbindt in dit geval geen gevolgen aan verweerdters termijnoverschrijding. In de eerste plaats is dat omdat zij zelf niet heeft gereageerd op verweerdters verzoeken om verlenging. In de tweede plaats is dat vanwege proceseconomische redenen: het buiten beschouwing laten van verweerdters herstellingspoging zou de zaak alleen maar meer vertragen. In de derde plaats is dat vanwege de rechtspraak van de ABRvS; de rechtbank verwijst hiervoor naar de uitspraak van de ABRvS van 17 oktober 2012 (ECLI:NL:RVS:2012:BY0375).

4.1 In de tussenuitspraak heeft de rechtbank over de zaak UTR 13/1845 geoordeeld dat de beroepsgronden van eiseres dat verweerder geen gelijke beoordeling heeft toegepast op de andere subsidieaanvragers op de beoordelingspunten artistieke kwaliteit, ondernemerschap en spreiding, niet definitief kunnen worden beoordeeld, omdat eiseres bij gebrek aan de onderliggende stukken van de drie andere subsidieaanvragers niet precies kan motiveren waar het aan schort. De rechtbank heeft verweerder in de gelegenheid gesteld dit gebrek te herstellen door te beoordelen welke stukken uit de procedures van de andere subsidieaanvragers hij ter beschikking stelt aan eiseres. Uitgangspunt daarbij is dat eiseres als bezwaarmaker alle op de zaak betrekking hebbende stukken krijgt, zoals eiseres die ook in 'haar eigen zaak' heeft gekregen. Stukken of delen van stukken kunnen alleen aan eiseres als bezwaarmaakster in de zaken van die drie andere stichtingen worden onthouden als dat gerechtvaardigd is met toepassing van artikel 7:4, zesde en zevende lid, van de Awb. Als zij die stukken heeft ontvangen, moet op grond van een reactie van eiseres op de subsidiebesluiten van de andere drie stichtingen dan zo nodig hernieuwde besluitvorming plaatsvinden over de rangorde en de kwalificering van eiseres. Verweerder moet eiseres daartoe in de gelegenheid stellen.

In reactie op de tussenuitspraak heeft verweerder zijn bestreden besluit II aanvullend gemotiveerd. Verweerder heeft zich primair op het standpunt gesteld dat de stukken van de andere subsidieaanvragers geen op de zaak betrekking hebbende stukken zijn, zodat artikel 7:4, zesde lid, van de Awb en naar hij kennelijk bedoelt ook artikel 7:4, tweede lid, van die wet niet op de stukken van de andere stichtingen van toepassing zijn. Subsidiair heeft verweerder zich op het standpunt gesteld dat het niet noodzakelijk is om de aanvragen van de andere subsidieaanvragers aan eiseres te verstrekken, omdat de procedure het karakter heeft van een individuele beoordeling en niet van een vergelijkende beoordeling. Slechts op het aspect 'spreiding' worden punten toegekend in relatie tot de andere aanvragers. Daarom verstrekt verweerder aan eiseres alsnog een tabel waarin voor alle aanvragers de door hen opgegeven spreidingsvoornemens per jaar zijn opgenomen. Verder bestaat geen aanleiding om inzage te geven in de stukken van andere aanvragers, omdat door middel van het openbaar maken van samenvattingen van alle aanvragen, de adviezen en de algemene toelichting daarop, al uitgebreid inzicht is gegeven in de achtergronden van de verdeling die uiteindelijk tot het niet-honoreren van de aanvraag van eiseres heeft geleid. Tot slot acht verweerder van belang dat aanvragers hun aanvragen indienen in de veronderstelling dat die niet openbaar gemaakt worden.

Naar het oordeel van de rechtbank kan verweerder gevolgd worden in zijn stelling dat het beoordelingssysteem zo in elkaar zit dat bij de beoordeling van de verschillende aanvragen geen directe vergelijking wordt gemaakt tussen de aanvragers, behalve op het aspect 'spreiding'. De toelichting bij de Deelregeling vermeldt bij de onderdelen 'artistieke kwaliteit', 'ondernemerschap' en 'pluriformiteit' dat de waardering wordt uitgedrukt in een cijfer dat op zichzelf staat en geen directe vergelijking met andere aanvragers inhoudt. De aanvragen worden in dit systeem op zichzelf beoordeeld op grond van inhoudelijke criteria en vervolgens gerangschikt op basis van het behaalde aantal punten. Vanzelfsprekend is het wel zo dat verweerder een referentiekader nodig heeft bij de beoordeling van de aanvragen en dat dat kader wordt gevormd door het totale aanbod van voorstellingen en concerten in Nederland. Dit maakt evenwel niet dat gesproken moet worden van een directe vergelijkingssystematiek tussen de verschillende aanvragers. In

navolging van de opmerking van eiseres hierover tijdens de tweede zitting, maakt de rechtbank hierbij wel de kritische kanttekening dat bij de *uitvoering* van die beoordeling, alleen al omdat het gaat om een veld met een overzienbaar aantal spelers, toch al snel een directe vergelijking met andere aanvragers of gezelschappen optreedt. Als voorbeeld wijst de rechtbank op pagina 1, laatste alinea, van het nadere advies van de adviescommissie. Het gaat de rechtbank echter te ver om vanwege de enkele keren dat dit voorkomt, te oordelen dat dit een subsidiesysteem met directe vergelijking tussen de aanvragers is.

4.2 Dat in dit geval sprake is van een beoordelingssysteem met een indirecte en dus geen directe vergelijking tussen de aanvragen, leidt de rechtbank, anders dan in haar uitspraak van 25 september 2009 (ECLI:NL:RBUTR:2009:BJ8852), echter niet tot de conclusie dat de stukken van de andere aanvragers geen op de zaak betrekking hebbende stukken zouden zijn of dat het verstrekken van stukken van de andere aanvragers om andere redenen niet noodzakelijk zou zijn. Omdat eiseres, los van het aantal punten dat zij zelf heeft gekregen, vanwege de rangschikking van de aanvragen ten opzichte van elkaar, belang heeft bij het toekennen van minder punten aan de andere aanvragers, moet zij onderbouwd de door verweerder aangebrachte rangorde kunnen bestrijden. Daarvoor moet eiseres zoveel als mogelijk kunnen beschikken over de stukken die betrekking hebben op de andere aanvragers, zoals de aanvraag, het besluit van verweerder, het advies van de adviescommissie en een overzicht van het aantal voorstellingsbezoeken door de adviseurs van verweerder. De rechtbank stelt vast dat eiseres slechts kan beschikken over het advies van de adviescommissie, omdat dat is gepubliceerd op de website van verweerder.

4.3 Ter toelichting wijst de rechtbank op wat is overwogen in de tussenuitspraak over (a) de reden waarom de rechtbank oordeelt dat eiseres belanghebbende is bij de besluiten van de drie andere stichtingen, in het bijzonder overwegingen 7 en 10 en (b) de samenhang van de beschikbaarheid van stukken in die zaken en de beschikbaarheid van stukken over de drie andere stichtingen in de zaak over het eigen subsidiebesluit van eiseres, zoals verwoord in overwegingen 17, laatste alinea, 23 en 29, laatste alinea. De rechtbank herinnert verweerder eraan dat hij garandeert dat eiseres net zo goed in haar eigen zaak de beoordeling van de andere stichtingen kan aanvechten als in de zaken over de besluiten van die stichtingen. De op de andere stichtingen betrekking hebbende stukken moeten dus in alle zaken aan eiseres ter beschikking worden gesteld.

4.4 In geval van een rangordesysteem waarin een aanvrager, zoals eiseres, een op zichzelf positief beoordeelde aanvraag heeft ingediend, maar buiten de boot valt ten gevolge van de plaatsing in de rangorde en het subsidieplafond, kan die aanvrager zich onvoldoende adequaat vereren tegen de hogere totaalwaardering van andere aanvragers in verhouding tot zijn eigen totaalwaardering als hij niet over de stukken van die hoger geplaatste aanvragers beschikt. Door het aanvechten in bezwaar van de beoordeling die aan andere aanvragers is toegekend ten opzichte van de aan hem toegekende beoordeling, behoren dus de stukken in het dossier van die andere aanvragers in beginsel tot de op de zaak betrekking hebbende stukken.

4.5 Uit wat hiervoor is overwogen vloeit voort dat verweerder op grond van artikel 7:4, tweede en vierde lid, van de Awb in ieder geval genoemde stukken voor eiseres ter inzage had moeten leggen en zo nodig tegen vergoeding van ten hoogste de kosten afschriften had moeten verstrekken. De hierboven gegeven opsomming is niet limitatief. Dat kan de rechtbank ook niet overzien, want ook zij beschikt niet over die stukken. Zoals gezegd is artikel 7:4, zesde en zevende lid, van de Awb het kader. Slechts om gewichtige redenen kan hierop een uitzondering worden gemaakt en die gewichtige redenen zijn in ieder geval niet aanwezig, voor zover ingevolge de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) de verplichting bestaat een verzoek om informatie, vervat in deze stukken, in te willigen. Verweerder heeft deze beoordeling in het bestreden besluit en in de aanvullende motivering naar aanleiding van de tussenuitspraak niet kenbaar gemaakt. De verwijzing naar een brief van 20 januari 2014 aan eiseres, waarin is opgemerkt dat al uitgebreid inzicht is gegeven door het openbaar maken van samenvattingen van de aanvragen en de adviezen van de adviescommissie en dat aanvragers hun aanvragen doen in de veronderstelling dat die niet openbaar worden gemaakt, is onvoldoende.

4.6 De verwijzing van verweerder naar de uitspraak van de toenmalige rechtbank Arnhem van 23 juni 2009 (ECLI:NL:RBARN:2009:BJ2689) is markant, aangezien de zaak daar een stuk genuanceerder ligt: er zijn in die zaak wel stukken verstrekt, maar delen zijn geanonimiseerd, de rechtbank had met toepassing van artikel 8:29 van de Awb wel de beschikking over alle, ongeanonimiseerde stukken, zodat zij kon controleren of verweerder correct had beoordeeld welke passages moesten worden geanonimiseerd, en de strekking van die uitspraak is juist dat het bestuursorgaan niet te snel (delen van) stukken mag weglaten. De in algemene bewoordingen gestelde passage in verweerders brief van 20 januari 2014 is niet op een lijn te stellen met een dergelijke gedetailleerde beoordeling. De waarborgen voor eiseres en de mogelijkheid van de rechtbank om het standpunt van verweerder te controleren zijn in dit geval afwezig. Wat dat laatste betreft: ook eiseres wijst verweerder in haar zienswijze op de herstellpoging van verweerder op de mogelijkheid van artikel 8:29 van de Awb.

4.7 Daar komt bij dat verweerder meent dat hij hier een belangenafweging kan maken. Artikel 7:4, zesde lid, van de Awb geeft echter als criterium 'gewichtige redenen' en dat criterium is niet op één lijn te stellen met

een belangenafweging. Slechts voor zover de Wob als ondergrens wordt gehanteerd, is in die wet in sommige gevallen sprake van een belangenafweging. Omdat verweerder ondanks de expliciete overwegingen in de tussenuitspraak niet in staat is gebleken een deugdelijke motivering te geven waarom de stukken niet worden verstrekt, moet het ervoor worden gehouden dat verweerder daartoe ook niet in staat is.

4.8 Het in de tussenuitspraak geconstateerde gebrek is dus niet hersteld. Het besluit is op dit punt niet alleen onvoldoende gemotiveerd en dus genomen in strijd met artikel 7:12, eerste lid, van de Awb, maar ook in strijd met artikel 7:4, tweede lid, van die wet genomen, aangezien de stukken ten onrechte niet aan eiseres ter inzage zijn gegeven.

5. In haar tussenuitspraak heeft de rechtbank haar beoordeling van de beroepsgronden verder uitgesplitst naar de verschillende beoordelingspunten voor de subsidieaanvraag, te weten artistieke kwaliteit, ondernemerschap, pluriformiteit en spreiding. Deze opzet hanteert de rechtbank ook nu in haar einduitspraak, zij het dat zij geen overwegingen besteedt aan pluriformiteit, gelet op wat daarover hiervoor in overweging 1 is overwogen. Noodgedwongen beperkt de rechtbank zich hier bijna geheel tot de beoordeling van de aanvraag van eiseres en komt zij niet toe aan een oordeel over mogelijke schending van het gelijkheidsbeginsel ten opzichte van de beoordeling van de aanvragen van de andere stichtingen.

Artistieke kwaliteit

6.1 Over het aspect 'artistieke kwaliteit' heeft de rechtbank al in een bindend eindoordeel in de tussenuitspraak geoordeeld dat de beroepsgronden van eiseres die gaan over de beoordeling van dit aspect van haar eigen aanvraag, niet slagen. Hierbij moet het voorbehoud worden gemaakt dat dit oordeel strikt gaat over verweerders beoordeling van de aanvraag van eiseres op basis van de stukken die zich nu in dit dossier bevinden; met andere woorden dit oordeel strekt zich niet uit over het al of niet juist zijn van verweerders beoordeling op dit punt van de aanvraag van eiseres ten opzichte van zijn beoordeling van de andere drie stichtingen op dit punt.

6.2 Verweerder heeft in zijn reactie op de tussenuitspraak uitgelegd hoe hij een strikte en uniform toegepaste beoordelingswijze hanteert, waarmee volgens hem is verzekerd dat het eindoordeel in alle gevallen op gelijke wijze is gerelateerd aan de aanwezige informatie. Uiteindelijk, zo zegt verweerder, moet het oordeel over artistieke kwaliteit aan deskundigen worden overgelaten. Verweerder heeft verder nader gemotiveerd hoe de waardering van de aanvraag van eiseres zich verhoudt tot die van Tafel van Vijf.

6.3 Eiseres meent dat verweerder ook in zijn reactie op de tussenuitspraak de waardering van haar ten opzichte van die van Tafel van Vijf niet goed heeft gemotiveerd. Beide gezelschappen krijgen enkele kritiekpunten, maar die van eiseres worden haar zwaarder aangerekend. Eiseres heeft immers op dit aspect 'een ruim voldoende' gekregen en Tafel van Vijf een 'goed'. Dat verdraagt zich niet met de recensies. Eiseres is veel vaker en veel positiever beoordeeld.

6.4 De rechtbank overweegt als volgt over dit punt binnen de context van het dossier UTR 13/1845 zoals dat er nu ligt. Wat eiseres aanvoert over de beoordeling van haar eigen aanvraag op dit aspect is grotendeels een herhaling van wat zij voorafgaande aan de tussenuitspraak heeft betoogd. In de tussenuitspraak heeft de rechtbank er al op gewezen dat de commissie de recensies wel moet betrekken bij haar standpuntbepaling, maar dat zij zich een eigen standpunt vormt en dat het in deze zaak gaat om een relatief klein verschil tussen de waardering in de recensies en het oordeel van de commissie. Eiseres heeft immers ook een positieve beoordeling gekregen, maar wel met de kanttekening dat het acteerwerk nog aan geloofwaardigheid kan winnen. Naar het oordeel van de rechtbank is geen sprake van een zeer uitzonderlijk geval als hiervoor bedoeld in overweging 1, zodat de rechtbank geen aanleiding ziet om hierover nu anders te oordelen. Meer in het bijzonder is na de tussenuitspraak niet gebleken van feiten waaruit volgt dat de rechtbank in haar tussenuitspraak een onjuiste maatstaf heeft gehanteerd of anderszins haar oordeel heeft gebaseerd op een onjuiste grondslag.

6.5 De rechtbank overweegt als volgt over dit punt binnen de context van de verhouding tot de beoordeling van de aanvragen van de andere drie stichtingen. Wat verweerder in reactie op de tussenuitspraak betoogt over de strikt toegepaste uniforme beoordelingswijze, is kennelijk bedoeld om eiseres en de rechtbank er van te overtuigen dat de beoordelingen van de aanvraag van eiseres en Tafel van Vijf niet in strijd met het gelijkheidsbeginsel zijn. In feite bepleit verweerder hier blind vertrouwen van eiseres en de rechtbank. Hij miskent daarmee dat de kern van bestuursrechtspraak controle op overheidsoptreden is; als je als eisende partij kennis kunt nemen van de stukken en naar aanleiding daarvan hebt kunnen reageren, dan moet je aan het einde van het traject accepteren dat je invloed als eisende partij zich vooral over de zorgvuldigheid en motivering van de beoordeling uitstrekt, maar dat het bestuursorgaan een mate van beoordelingsvrijheid heeft en dat het bestuursorgaan zich ook voor grote delen van de beoordeling moet (kunnen) verlaten op deskundigen. Dat kan pas als je kennis hebt kunnen nemen van de gegevens die in de beoordeling zijn betrokken. Overigens waardeert de rechtbank op zichzelf wel de inzet van verweerder om zo transparant mogelijk te zijn in deze moeilijke materie. Blijkens haar zienswijze kan ook eiseres verweerders inzet op dit

punt waarderen. Ook begrijpt de rechtbank dat het zwaar ligt om de ene organisatie inzicht te geven in de stukken van de andere. Zoals meermalen gezegd is echter een beoordeling op grond van artikel 7:4, zesde en zevende lid, van de Awb het kader waarbinnen moet worden beoordeeld welke (delen van) stukken ter inzage moeten worden gegeven. Nu dat niet is gebeurd en ook de rechtbank niet over de stukken van Tafel van Vijf beschikt, kan de rechtbank geen nader oordeel geven over de verhouding van de beoordeling van de aanvraag van eiseres ten opzichte van die van Tafel van Vijf.

Ondernemerschap

7.1 Over het aspect 'ondernemerschap' heeft de rechtbank in haar tussenuitspraak geoordeeld dat verweerder het kritiekpunt over de aannemelijkheid van de beoogde stijging van de publieksinkomsten op onjuiste uitgangspunten heeft gebaseerd en dat het besluit in zoverre een deugdelijke motivering ontbeert.

7.2 In de aanvullende motivering heeft verweerder opgemerkt ervan uit te gaan dat dit argument niet aan het besluit ten grondslag kan worden gelegd. Dit betekent dat het advies over het ondernemerschap nog één kritische kanttekening bevat, namelijk over het aantal producties dat eiseres wil ontwikkelen en dat de gegeven beoordeling 'goed' nog steeds terecht is. Het oordeel 'zeer goed' wordt alleen toegekend als er in het geheel geen kritische kanttekeningen te maken zijn. In het bestreden besluit heeft verweerder, in navolging van de adviescommissie, over het aantal producties dat eiseres wil ontwikkelen overwogen dat het efficiënter zou zijn om minder producties te maken en deze vaker te spelen. Er worden relatief hoge bedragen geïnvesteerd voor het maken van producties voor relatief weinig uitvoeringen.

7.3 Eiseres heeft hierover aangevoerd dat het standpunt van verweerder feitelijk onjuist is. Zij deed en doet wel degelijk reprises; tachtig procent van de voorstellingen gaat in reprise. Bovendien ontwikkelt zij een 'collectie' kerstvoorstellingen die goed kunnen worden herhaald. Dit kritiekpunt past verder niet binnen het toetsingskader van het ondernemerschap, waarbij drie aspecten van belang zijn te weten publieksbereik, eigen inkomsten en deugdelijke bedrijfsvoering. Dat zij in de dure categorie voorstellingen valt, wordt veroorzaakt door de omstandigheid dat opera's nu eenmaal relatief duur zijn. Bovendien past die categorie gewoon binnen de bandbreedte van het beoordelingsstelsel van verweerder.

7.4 De rechtbank merkt over verweerders reactie op de tussenuitspraak het volgende op. Het gebrek dat de rechtbank op dit punt in de tussenuitspraak constateerde, was geleid tot de formulering van het oordeel en de aard van het gebrek (een zorgvuldigheids- en motiveringsgebrek), in beginsel reparabel. Verweerder heeft deze kritische kanttekening in zijn reactie op de tussenuitspraak echter laten vallen. Daarom gaat de rechtbank daar in haar beoordeling hierna van uit. Alles wat eiseres in de reactie op de tussenuitspraak zegt over de stijging van de inkomsten, blijft daarmee buiten de beoordeling in deze einduitspraak. Dat kritiekpunt heeft verweerder immers niet als kritische kanttekening gehandhaafd.

7.5 De toelichting bij de Deelregeling vermeldt:

"Het ondernemerschap kent een aantal aspecten. Ten eerste de wijze waarop de aanvrager zijn publiek benadert, bereikt en ontwikkelt. Hieronder valt ook de wijze waarop en in welk circuit de aanvrager uitvoeringen realiseert. Ten tweede de wijze waarop de aanvrager inkomsten verwerft (anders dan overheids subsidies). Van belang is daarbij ook dat de aanvraag blijkt geeft van een visie of strategie op het behalen en vergroten van de eigen inkomsten (niet alleen directe publieksinkomsten, maar ook andere inkomsten, zoals bijvoorbeeld van donateurs, vriendenstichtingen, sponsoring, etc.). Ook bijvoorbeeld het deels financieren van de activiteiten via winstgevendende buitenlandse tournees is positief in dit kader. En ten derde de bedrijfsmatige kant van de organisatie (een deugdelijke bedrijfsvoering die ook past bij de voorgenomen prestaties, vormen van samenwerking die kostenbesparend werken etc.)."

7.6 De rechtbank overweegt hierover dat aan verweerder beoordelingsvrijheid toekomt bij de beoordeling van de aanvragen aan de hand van te voren vastgestelde criteria. Dit brengt mee dat de rechter de toetsing van een besluit op een aanvraag om subsidie als hier aan de orde met een zekere mate van terughoudendheid verricht. Zonder terughoudendheid toets de rechter of verweerders beoordeling blijft binnen zijn beoordelingskader. Dat is hier, anders dan eiseres meent, wel het geval. Verweerder stelt zich op het standpunt dat het aantal nieuwe producties dat eiseres wil realiseren uit een oogpunt van efficiency bedenkelijk is. Dat valt, zoals verweerder ook heeft geëxpliciteerd tijdens de tweede zitting, binnen de hierboven genoemde drie punten, in het bijzonder het derde.

7.7 Naar het oordeel van de rechtbank is verweerders standpunt over het aantal nieuwe producties in beginsel een houdbaar standpunt, tenzij eiseres hierover voldoende twijfel zaait. Daarin is eiseres niet geslaagd. Met wat eiseres heeft aangevoerd en overgelegd over het spelen van reprises heeft zij het standpunt van verweerder onvoldoende weerlegd. Dat een (zeer) groot aantal voorstellingen (uiteindelijk) in reprise gaat, doet niet af aan verweerders constatering dat de aanvraag van eiseres een relatief groot aantal nieuw voorgenomen producties, te weten zeven nieuwe voorstellingen, omvat. Verweerder heeft hieraan

tijdens de eerste en tweede zitting gekoppeld dat dat relatief grote aantal nieuwe producties waarschijnlijk ook de reden is dat de voorstellingen in de hoge prijscategorie vallen. De aanvraag laat per productie maar een relatief gering aantal uitvoeringen zien. De enkele stelling dat opera nu eenmaal duur is en dat het binnen de bandbreedte van het beoordelingssysteem valt, neemt dit punt niet weg. Dat eiseres, zoals zij in de reactie op verweerders herstellpoging heeft gezegd, niet adequaat kan reageren op dit pas tijdens de eerste zitting ingenomen standpunt van verweerder, is onjuist. Zij heeft sinds de eerste zitting ruimschoots de tijd gehad hierop te reageren. De stelling van eiseres tijdens de tweede zitting dat zij ten tijde van de aanvraag net in een fase zat waarin er al veel reprises waren geweest, is anders dan zij betoogt, geen ontkenning van verweerders beoordeling, maar juist een bevestiging. Dit betekent dat dit kritiekpunt van verweerder over het aantal nieuwe producties overeind blijft en dat de beoordeling 'goed' in plaats van 'zeer goed' voor het ondernemerschap van eiseres ook overeind blijft.

7.8 Bij dit aspect geldt voor de bespreking van het gelijkheidsbeginsel in de verhouding van de beoordeling van de aanvraag van eiseres ten opzichte van die van Tafel van Vijf hetzelfde als wat hierboven in overweging 6.5 is gezegd bij 'artistieke kwaliteit'.

Spreiding

8.1 In de tussenuitspraak heeft de rechtbank over het aspect 'spreiding' overwogen dat verweerder bij zijn beoordeling op dit punt geen acht hoefde te slaan op het beleidsplan en daarmee heeft zij een bindend eindoordeel gegeven.

8.2 Verweerder is van mening dat de feitelijke uitgevoerde voorstellingen in 2013 niet kunnen worden betrokken in de beoordeling die voorafgaat aan dat jaar. Dat de commissie die oordeelt over dans kijkt naar het verleden heeft te maken met een realiteitsinschatting en niet meer dan dat.

8.3 Eiseres heeft in haar reactie aan verweerder en in haar zienswijze op de herstellpoging van verweerder aangevoerd dat zij in 2013 feitelijk wel heeft voldaan aan de spreidingsdoelstelling en dat zij al jarenlang voldoet aan de spreidingsdoelstelling, zodat de adviescommissie had moeten zien dat er een discrepantie in haar aanvraag zat ten opzichte van het beleidsplan. Zij voert dit aan om de rechtbank te bewegen terug te komen van haar oordeel in de tussenuitspraak op dit punt. In dat verband heeft zij erop gewezen dat de commissie die oordeelt over dans wel kijkt naar het verleden. In haar brief aan verweerder van 7 februari 2014 heeft zij zich bovendien op het standpunt gesteld dat de andere drie stichtingen, met name Tafel van Vijf, veel minder voorstellingen hebben verwezenlijkt. Eiseres heeft tijdens de tweede zitting gewezen op het artikel van R. Ortlep, 'Bestuurlijke lus: terugkomen op een in een tussenuitspraak neergelegde bindende eindbeslissing', in: *JBplus* 2012, p. 219 en verder. Daarin bepleit de auteur dat in het bestuursrecht wordt aangesloten bij de civiele rechtspraak op het punt van het in de einduitspraak terugkomen van een bindend eindoordeel in de tussenuitspraak indien de rechter tot het inzicht is gekomen dat hij in die tussenuitspraak bijvoorbeeld een onjuiste maatstaf heeft gehanteerd, wat heeft geleid tot een onjuist oordeel. Eiseres verzoekt de rechtbank vanuit dat perspectief nog eens naar de zaak te kijken.

8.4 De rechtbank overweegt over het beroep dat eiseres doet op het artikel van Ortlep, het terugkomen van het oordeel in een tussenuitspraak, dat inmiddels ook in het bestuursrechtelijke rechtspraak zelf aanleiding is om te zeggen dat, kort gezegd, een duidelijk in de tussenuitspraak gemaakte fout niet hoeft te worden herhaald in de einduitspraak. De rechtbank wijst op de (eind)uitspraak van de ABRvS van 13 februari 2013 (ECLI:NL:RVS:2013:BZ1262), waarin zij constateert dat zij in de tussenuitspraak een onjuiste aanname heeft gedaan over een bepaalde proceshandeling; dat geldt als een zeer uitzonderlijk geval en dus komt zij daarvan terug in de einduitspraak.

8.5 Het is de rechtbank niet gebleken dat in andere sectoren het verleden een andere rol speelt dan verweerder heeft genoemd, te weten een realiteitsinschatting van de prognose voor de toekomst. Dat eiseres in 2013 wel heeft voldaan aan een ruime mate van spreiding is zeker in het licht van de constatering dat zij het over dat jaar zonder subsidiëring moest stellen lovenswaardig, maar dat punt gaat voorbij aan het in de tussenuitspraak gegeven oordeel dat verweerder bij zijn beoordeling mocht uitgaan van de aanvraag zoals eiseres die heeft ingediend en op dit aspect niet naar het beleidsplan hoefde te kijken. De discrepantie tussen aanvraag en beleidsplan komt voor rekening van degene die deze stukken indiende, te weten eiseres. Naar het oordeel van de rechtbank is op het aspect 'spreiding', uitgaande van de aanvraag, ook indien wordt uitgegaan van een realiteitsinschatting vanuit het verleden, dan ook geen sprake van een zeer uitzonderlijk geval als hiervoor bedoeld in overweging 1, zodat de rechtbank geen aanleiding ziet om hierover nu anders te oordelen dan in de tussenuitspraak. Meer in het bijzonder is na de tussenuitspraak niet gebleken van feiten waaruit volgt dat de rechtbank in haar tussenuitspraak een onjuiste maatstaf heeft gehanteerd of anderszins haar oordeel heeft gebaseerd op een onjuiste grondslag.

8.6 Verder heeft de rechtbank in de tussenuitspraak over het aspect 'spreiding' overwogen dat verweerder dit alleen goed kan motiveren door inzicht te geven in de beoordeling op dit aspect van de andere subsidieaanvragers, omdat het cijfer voor dit aspect niet op zichzelf staat, maar wordt gegeven in relatie tot andere aanvragers enerzijds en andere partijen anderzijds. Omdat verweerder voorafgaande aan de

tussenuitspraak de spreiding van eiseres niet heeft afgezet tegen de spreiding van andere subsidieaanvragers, is het besluit op dit punt in strijd met artikel 7:12, eerste lid, van de Awb onvoldoende inzichtelijk gemotiveerd. De rechtbank verwijst naar overweging 30 van de tussenuitspraak.

8.7 In de aanvullende motivering heeft verweerder uiteengezet hoe hij te werk is gegaan bij de toekenning van punten voor het aspect 'spreiding', daarbij verwijzend naar de Beoordelingswijzer meerjarige activiteitensubsidies die is gebruikt bij de totstandkoming van de adviezen. Verder heeft verweerder aan eiseres een overzicht ter beschikking gesteld waarin voor alle aanvragers de door hen opgegeven spreidingsvoornemens per jaar zijn opgenomen. In dat overzicht is aanvankelijk telkens één punt toegekend als een gezelschap voornemens is te spelen in drie van de vijf onderscheiden regio's, één punt toegekend als het gezelschap buiten de vier grote steden is gevestigd en daar ook substantieel activiteiten ontplooit en twee punten toegekend als aan beide voorwaarden is voldaan. Op grond van overleg met de verschillende adviescommissies zijn hierop enige nuanceringen aangebracht, waarbij kort gezegd versturende extremen buiten beschouwing zijn gelaten, zodat een evenwichtiger beeld werd verkregen. In dat overzicht scoort eiseres op twee van de vijf regio's, VocaalLAB op vijf regio's en Tafel van Vijf en De Veenfabriek beide op drie regio's.

8.8 Eiseres stelt zich op het standpunt dat het door verweerder verstrekte overzicht oncontroleerbaar is, omdat zij niet beschikt over de onderliggende gegevens.

8.9 Gelet op het oordeel in de tussenuitspraak volgt de rechtbank eiseres in haar standpunt dat bij gebrek aan de beschikking over de onderliggende stukken, voor zowel eiseres als de rechtbank, het overzicht van verweerder niet valt te controleren. Dit gebrek dat is geconstateerd in de tussenuitspraak is dus niet hersteld. Als verweerder een correct overzicht heeft geboden, moet wel worden geoordeeld dat de puntentoekenning die verweerder heeft gehanteerd juist is, maar of dat zo is, blijft dus naar de huidige stand van zaken onbeslist. Anders dan verweerder meent, kan de gestelde omstandigheid dat de andere drie stichtingen in feite in 2013 (veel) minder voorstellingen hebben verwezenlijkt, wel retrospectief van belang zijn voor het realiteitsgehalte van de inschatting die verweerder moest maken op basis van de aanvragen. Duidelijk is dat verweerder op basis van de aanvragen moet beoordelen hoe die scores op het aspect 'spreiding', maar als achteraf uit de werkelijke aantallen voorstellingen blijkt dat die aanvragen een irreëel beeld vertonen, kan dat voor de rechter wel aanleiding zijn te oordelen dat de inschattingen van verweerder niet reëel waren. Dat is een gebruikelijke rechterlijke retrospectieve toets van een beoordeling van de toekomstige ontwikkelingen zoals die vooraf zijn gepresenteerd in de verschillende aanvragen.

9.1 Gelet op de in de tussenuitspraak geconstateerde gebreken, is het beroep gegrond. De rechtbank vernietigt het bestreden besluit II wegens strijd met de artikelen 3:2, 7:4, tweede lid, en 7:12, eerste lid, van de Awb. Gelet op de samenhang met de uitkomst van de zaak UTR 13/1842 ziet de rechtbank geen aanleiding de rechtgevolgen in stand te laten of zelf in de zaak te voorzien, omdat de rechtmatige uitkomst naar de huidige stand van zaken nog te veel open ligt. Het verzoek van eiseres aan de rechtbank om zelf voorzien subsidie toe te kennen gaat, gelet op beoordelingsvrijheid van verweerder en de behoefte aan beoordeling door deskundigen, te ver, zoals ook tijdens de tweede zitting is besproken.

9.2 Ook ziet de rechtbank geen aanleiding om een tweede bestuurlijke lus toe te passen, omdat dat naar het zich laat aanzien geen doelmatige en efficiënte afdoeningswijze zou inhouden en omdat verweerder tijdens de tweede zitting er geen blijk van heeft gegeven ruimte te zien voor verder herstel. Verweerder moet daarom een nieuw besluit nemen met inachtneming van deze uitspraak en de tussenuitspraak. De rechtbank stelt hiervoor een termijn van twaalf weken na de dag van verzending van deze uitspraak.

Over de beide beroepen

10. Omdat de rechtbank de beroepen gegrond verklaart, bepaalt de rechtbank dat verweerder aan eiseres het door haar betaalde griffierecht vergoedt, waarbij geldt dat voor beide beroepen tezamen één keer griffierecht is betaald.

11. De rechtbank veroordeelt verweerder in de door eiseres gemaakte proceskosten. Deze kosten stelt de rechtbank op grond van het Besluit proceskosten bestuursrecht (Bpb) voor de door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand vast op € 3.409 (1 punt voor het indienen van het beroepschrift, 1 punt voor het verschijnen ter zitting, 0,5 punt voor het indienen van een schriftelijke zienswijze na een bestuurlijke lus, 1 punt voor het verschijnen ter nadere zitting na de tussenuitspraak met een waarde per punt van € 487 en een wegingsfactor 1 voor beide zaken). Er is, merkt de rechtbank op, geen sprake van samenhangende zaken als bedoeld in artikel 3, tweede lid, van het Bpb, omdat het niet gaat om nagenoeg identieke besluiten, ook al is er vanzelfsprekend wel sprake van veel feitelijke onderlinge samenhang.

Beslissing

De rechtbank:

- verklaart de beroepen gegrond;
- vernietigt de bestreden besluiten;
- draagt verweerder op binnen twaalf weken na de dag van verzending van deze uitspraak nieuwe besluiten te nemen op de bezwaren met inachtneming van deze uitspraak en de tussenuitspraak;
- draagt verweerder op het betaalde griffierecht van € 318 aan eiseres te vergoeden;
- veroordeelt verweerder in de proceskosten van eiseres tot een bedrag van € 3.409.

Noot

1. Deze rechtbankuitspraak verdient een annotatie in de *AB* omdat deze uitspraak het belanghebbendebegrip weer verder zou kunnen uitbreiden (hoger beroep is ingesteld). Deze uitspraak is daarom ook van belang voor het algemeen bestuursrecht; in het bijzonder het bestuursrecht dat betrekking heeft op verdeling van schaarse rechten en vergunningen. In deze uitspraak (samen met de tussenuitspraak van 19 december 2013 (ECLI:NL:RBMNE:2013:7374)) oordeelt de Rechtbank Midden-Nederland over drie belangrijke rechtsvragen bij de problematiek van verdeling van subsidies, waarbij het beschikbare subsidiebedrag beperkt is ingevolge een subsidieplafond. De eerste vraag heeft betrekking op het procesbelang: heeft een aanvrager procesbelang bij de beoordeling van de toewijzingsbesluiten aan zijn concurrent-aanvragers? De tweede vraag heeft betrekking op het belanghebbendebegrip: is een aanvrager belanghebbende bij de toewijzingsbesluiten aan zijn concurrent-aanvragers, zonder dat hij in economische zin concurrent is, maar alléén vanwege het feit dat hij concurrent-aanvrager is? De derde vraag heeft betrekking op de stukken waarover de concurrent-aanvrager mag beschikken: heeft de concurrent-aanvrager recht op alle op de zaak betrekking hebbende stukken, inclusief de aanvragen met bijlagen van de concurrent-aanvragers? De rechtbank beantwoordt alle vragen positief.

2. Het ging in deze zaak om een operagezelschap, de Stichting Holland Opera (Xpress), die meerjarige subsidie vroeg bij het Fonds Podiumkunsten ('het Fonds'). Het Fonds had per cluster een subsidieplafond ingesteld. Binnen het toepasselijke cluster muziek waren er nog drie andere aanvragers (de Tafel van Vijf, De Veenfabriek en VocaalLAB). Die drie kregen wel subsidie en Holland Opera niet. Op zichzelf voldeed Holland Opera ook aan de criteria om voor subsidieverlening in aanmerking te komen, maar omdat het geld al naar de drie andere aanvragers was gegaan, was het geld op. Holland Opera was gelet op het gehanteerde rangorde systeem onderaan de lijst gekomen.

3. De drie vragen die in deze uitspraak aan de orde komen, zijn precies de knelpunten bij het bieden van effectieve rechtsbescherming bij de verlening van schaarse publiekrechtelijke besluiten (zie hierover recent A. Drahmman, *Transparante en eerlijke verdeling van schaarse besluiten*, diss. UL, p. 346-349 en J.M.J. van Rijn van Alkemade, 'Rechtsbescherming bij de verdeling van schaarse publieke rechten. Lessen uit de zero base-casus', *NTB 2012/2*). Holland Opera zag zich genooddaakt naast een bezwaarschrift tegen haar eigen afwijzing ook een bezwaarschrift in te dienen tegen de besluiten waarbij aan de andere aanvragers subsidie werd verleend. Die besluiten zijn immers ook bepalend voor de rangorde. Zou zij geen bezwaarschrift indienen tegen die besluiten, dan loopt zij het risico dat de onaantastbaarheid daarvan aan haar kunnen worden tegengeworpen.

4. De eerste vraag is dan, die de rechtbank ook onderzoekt, of Holland Opera procesbelang heeft. Dat is zo, oordeelt de rechtbank, omdat als blijkt dat de rangordeverdeling onjuist was, Holland Opera wel subsidie kan krijgen. Holland Opera heeft dus belang bij een inhoudelijke beoordeling van de rangordeverdeling. Het Fonds stelt zich op het standpunt dat de rangordeverdeling ook in het afwijzingsbesluit van Holland Opera aan de orde kan komen. De rechtbank acht dat niet doorslaggevend. Het toont volgens de rechtbank alleen maar aan dat Holland Opera juist wel procesbelang heeft bij een inhoudelijke beoordeling van de rangorde. Dat standpunt van de rechtbank onderschrijf ik, als het afwijzingsbesluit van Holland Opera beperkt is tot een beoordeling van de positie van Holland Opera waarbij niet de relatieve weging van de andere aanvragers is beoordeeld. Een vergelijking met het aanbestedingsrecht leert dat in een gunningsbeslissing niet volstaan kan worden met een motivering waarom een inschrijver wel of niet de opdracht gegund heeft gekregen. Een deugdelijke motivering van de afwijzing houdt in dat ook een motivering moet worden verstrekt hoe de andere inschrijvers scoorden en waarom. Art. 41 lid 2 en 3 Richtlijn 2004/18/EG en art. 2.130 Aanbestedingswet 2012 bepalen — samengevat — dat de motivering de relevante redenen, waar onder in elk geval de kenmerken en voordelen van de uitgekozen inschrijving, alsmede de naam van de begunstigde of de partijen, moet vermelden. De motivering mag niet volstaan met een samenvatting van de relevante redenen. Alle relevante redenen dienen te worden opgenomen in de mededeling van de gunningsbeslissing (vgl. A.C.M. Fischer-Braams et al., *Sdu Commentaar Aanbestedingsrecht*, Sdu Uitgevers 2014, p. 360 en *Kamerstukken II 2009/10*, 32 440, nr. 3, p. 94). Uit de wetgeschiedenis behorend bij de voor de Aanbestedingswet geldende Wet implementatie rechtsbeschermingsrichtlijnen aanbesteden ('Wira') volgt dat de uitgebreidheid van de motivering afhangt van de omstandigheden van het geval, maar in elk geval moet omvatten: (i) bekendmaking van de eindscores zowel van de afgewezen inschrijver als van de geselecteerde ondernemer, (ii) de scores van de afgewezen inschrijver op specifieke kenmerken, en de reden waarom op dat specifieke kenmerk eventueel niet de maximale score is toegekend en (iii) verduidelijking van de toepassing van de gehanteerde criteria (*Kamerstukken II*, 2008/09, 32 027, nr. 3, p. 6). Bij een subsidietender, waarbij, zoals in dit geval, wordt gewerkt met een rangschikking zou uit art. 3:46

Awb kunnen worden afgeleid dat pas sprake is van een deugdelijke motivering als inzicht wordt geboden in de wijze waarop ook de beoordeling van de andere partijen heeft plaatsgehad, overeenkomstig de criteria die hiervoor in het aanbestedingsrecht gelden. Kan het subsidieverlenen bestuursorgaan niet inzichtelijk maken waarom de ene aanvrager hoger eindigt dan de andere, dan is de afwijzing niet goed gemotiveerd en kan dat leiden tot subsidieverlening (vgl. ABRvS 23 januari 2013, *AB 2014/306*, m.nt. J.R. van Angeren). Eventueel kan, naar aanleiding van een ingediend bezwaarschrift, de motivering later nog worden uitgebreid. Een voorbeeld waar dit geschiedde is te vinden in de uitspraak van het CBB 2 mei 2013 (ECLI:NL:CBB:2013:BZ9205). Eerst had het bestuursorgaan op verzoek van de bezwaarmaker een toelichting gegeven op de beoordeling van de inschrijving van Qbuzz en is daarbij ingegaan op relevante verschillen tussen de beide inschrijvingen. In het advies van de bezwaarcommissie is veelvuldig geciteerd uit het procesverbaal van beoordeling zoals dat is opgesteld door de beoordelingscommissie. Vervolgens oordeelt het CBB: "Uit die citaten blijkt voldoende waarom de beoordelingscommissie tot bepaalde waarderingen is gekomen, terwijl uit het advies van de bezwaarcommissie voldoende duidelijk blijkt waarom de door appellante tegen het gunningsbesluit ingediende bezwaren niet tot het door haar gewenste resultaat zouden moeten leiden. Aldus heeft verweerder een voldoende en passende verantwoording gegeven van de overwegingen die hebben geleid tot zijn oordeel de concessie aan Qbuzz te gunnen en die beslissing in bezwaar te handhaven."

5. Een aspect dat samenhangt met het procesbelang is of een concurrent-aanvrager er ook belang bij heeft dat zijn aanvrager een *lagere* subsidie of zelfs geen subsidie krijgt omdat deze concurrent-aanvrager ten onrechte hoger in de rangorde is geëindigd. Materieel speelde dit punt niet in deze uitspraak. Holland Opera had uitdrukkelijk vermeld niet uit te zijn op verlaging van de subsidie voor de andere drie. Zij wilde slechts (ook) subsidie voor zichzelf. Uit rechtsoverweging 30 van de tussenuitspraak valt vervolgens op te maken dat het Fonds reeds had toegezegd het subsidieplafond niet te zullen tegenwerpen aan Holland Opera. Dan kan Holland Opera, zo oordeelt de rechtbank in de tussenuitspraak, er ook voor kiezen de procedure beperken tot het afwijzingsbesluit. De Rechtbank Midden-Nederland laat in het midden of Holland Opera in deze omstandigheden nog procesbelang heeft. De Rechtbank Amsterdam oordeelt in haar uitspraak van 1 september 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:5579 inzake de Stichting Jazz Orchestra of the Concertgebouw ('*Jazz Orchestra*') echter expliciet dat in zo een geval het procesbelang behouden blijft. Zij oordeelde dat de bereidheid van het Fonds om Jazz Orchestra meer punten te geven en alsnog tot subsidieverlening over te gaan, zonder dat dit ten koste gaat van de reeds verleende subsidie aan andere gezelschappen, er niet toe leidt dat het procesbelang ontvalt. Voor de vraag of Jazz Orchestra op een andere plek in de rangorde terecht zou moeten komen is immers ook relevant of aan de twee andere gezelschappen niet ten onrechte teveel punten zijn toegekend, zodat het wel degelijk relevant is om ook de wijze waarop hun aanvragen zijn beoordeeld opnieuw tegen het licht te houden, aldus de Rechtbank Amsterdam. Een andere benadering is ook mogelijk. Als wordt aangenomen dat de eis van een deugdelijke motivering met zich brengt dat in het kader van de eigen afwijzing de juistheid van de rangorde inclusief de plaatsing daarop van andere aanvragers kan worden beoordeeld, kan dat er toe leiden dat de anderen hun subsidie behouden (hun toekenningsbesluiten zijn immers onaantastbaar geworden), terwijl Jazz Orchestra ook subsidie krijgt. Het nadeel is dat er subsidiegelden toegekend blijven waarop eigenlijk geen recht bestaat, omdat er subsidie is uitbetaald op basis van een rangorde die eigenlijk onjuist was. Toch vind ik dit nadeel opwegen tegen de voordelen: het vermijden van veel bezwaarschriftprocedures tegen de reeds verleende subsidies, de werklast die daarmee gepaard gaat (veel tenders zullen feitelijk onuitvoerbaar worden) en de rechtsonzekerheid voor aanvragers die wel in eerste instantie subsidie verleend kregen. In dit verband is interessant dat bij de verdeling van broeikasgasemissierechten er destijds uitdrukkelijk voor is gekozen om een depot aan te houden voor gegronde beroepen (het vervallen art. 16.29 lid 1 onder d Wet milieubeheer). Daar is dus de afweging gemaakt dat bedrijven die teveel rechten hadden gekregen er niet op achter uitgingen, maar bedrijven die te weinig kregen, er rechten bij kregen. Eenzelfde afweging zou ook bij een subsidietendersstelsel kunnen worden toegepast waarbij er veel subsidies moeten worden verstrekt. Deze andere benadering kan worden bereikt door art. 4:25 lid 3 Awb zo uit te leggen dat een subsidieplafond niet kan worden tegengeworpen als later, bijvoorbeeld na een juridische procedure, blijkt dat het bestuursorgaan wel subsidie had moeten verlenen op een aanvraag maar het subsidieplafond inmiddels is bereikt. De achtergrond van art. 4:25 lid 3 Awb is namelijk dat het bestuursorgaan als het op een later tijdstip alsnog subsidie moet verlenen, zich niet meer op het standpunt kan stellen dat inmiddels het geld op is (vgl. W. den Ouden, M.J. Jacobs, N. Verheij, *Subsidierecht* (2011), p. 118). In het geval van Holland Opera was — zo neem ik aan — het subsidieplafond al bereikt in de primaire fase. Het zou voor de praktijk van belang zijn indien de Afdeling oordeelt dat art. 4:25 lid 3 Awb zo wordt uitgelegd dat de onaantastbaarheid van reeds verleende subsidiebeschikkingen, waardoor het plafond is bereikt, niet wordt tegengeworpen aan degene die bezwaar maakt tegen zijn eigen afwijzingsbesluit. Als in een procedure tegen een afwijzende beschikking komt vast te staan dat de rangorde verkeerd is, dan volgt uit art. 4:25 lid 3 Awb dat de verplichting om de subsidie te weigeren niet gold op het tijdstip dat de beslissing in eerste aanleg werd genomen. Achteraf blijkt dan immers dat de rangorde onjuist was. Het voordeel van die uitleg van art. 4:25 lid 3 Awb is dat van een partij niet verlangd hoeft te worden dat hij bezwaar maakt tegen de verleningsbeschikkingen van de anderen.

6. De tweede vraag is of Holland Opera *belanghebbende* is bij de andere aanvragen. Vast staat dat de Tafel van Vijf, De Veenfabriek en VocaalLAB in economische zin geen concurrent van Holland Opera zijn. Zij opereren niet in hetzelfde marktsegment en hetzelfde verzorgingsgebied. Dit is het vaste criterium dat de Afdeling hanteert bij de vraag of partijen concurrent zijn (J. Wieland, 'De concurrent in het bestuursrecht: de

relevante markt ruim afgebakend', *NTB 2013/17* en ABRvS 6 februari 2013, *AB 2013/263*, m.nt. W. den Ouden). In de Afdelingsjurisprudentie wordt aangenomen dat concurrenten belanghebbenden zijn omdat zij een persoonlijk belang hebben dat hen onderscheidt van willekeurige anderen (vgl. H.D. van Wijk, W. Konijnenbelt en R.M. van Male, *Hoofdstukken van Bestuursrecht* (2014), p. 70)). De rechtbank onderbouwt haar standpunt met een a-contrarioredenering door een verwijzing naar ABRvS 12 maart 2008, ECLI:NL:RVS:2008:BC6447. In die uitspraak ging het om de bezwaren van het Gelders Orkest en het Brabants Orkest tegen een hogere subsidie aan andere orkesten. Hoewel de Afdeling van oordeel was dat zij wel in economische zin concurrenten konden zijn, achtte de Afdeling geen rechtstreeks belang aanwezig, omdat bij de verlening van die extra subsidie er 'geen maximum' gold. Hoewel over het algemeen behoedzaam met zogeheten a-contrarioredeneringen moet worden omgegaan, is de logische gevolgtrekking uit de genoemde uitspraak van de ABRvS van 12 maart 2008 dat eiseres in dit geval dus wel belanghebbende is, aldus de rechtbank. De reden is dat er nu wel een maximum gold. Bij gebreke aan duidelijke Afdelingsjurisprudentie op dit punt, had de rechtbank nog kunnen verwijzen naar de jurisprudentie van het CBb waarbij het gaat om verdeling van, bijvoorbeeld frequenties, die ruimhartig is als het gaat om de uitleg van het belanghebbende begrip (vgl. N.A.N.M. van Dijk en A.W. Hins, 'Verdeling van Radiofrequenties', in: *Schaarse Publieke Rechten*, Den Haag: BJU 2011, p. 64-65). In CBb 6 juni 2012, *AB 2012/371*, m.nt. J. Wieland werden potentiële concurrenten als belanghebbende aangemerkt omdat (potentiële) concurrenten een belang hebben bij de vergunningverlening voor bepaalde kavels. Dat belang is niet beperkt tot het verlies van de inschrijving, maar wordt ook geraakt door de concurrent die de vergunningverlening verwerft. Het CBb zit dus meer op de lijn dat indien er een kavel met vergunningen wordt verdeeld, er concurrentie om de vergunning plaatsvindt, zodat een potentiële meedinger ook als belanghebbende moet worden beschouwd. Diezelfde redenering toepassend op de onderhavige zaak leidt er toe dat er in dit geval concurrentie om het subsidiebudget plaatsvindt, zodat Holland Opera belanghebbende is bij de rangschikking van degenen die meedingen naar dat budget. Het CBb heeft overigens ook wel aangenomen dat het bezwaar maken tegen de eigen afwijzing automatisch ook inhoudt een bezwaar tegen de toekenning aan anderen (CBb 21 september 2006, *AB 2006/409*, m.nt. I. Sewandono). De benadering van het CBb spreekt mij aan. Gelet op het feit dat Holland Opera onmiskenbaar een kenmerkend belang heeft bij de bepaling van de rangorde, die onmiskenbaar aan de verdeling van het subsidiebudget is verbonden, moet zij als belanghebbende worden aangemerkt bij de besluitvorming waarbij haar concurrent-aanvragers op basis van diezelfde rangorde subsidie krijgen. De vrees dat dan alle aanvragers bij elkaar belanghebbende zijn en dit dus leidt tot grote stromen procedures is begrijpelijk, maar zou volgens mij niet doorslaggevend moeten zijn (vgl. J.C.A. de Poorter, *De belanghebbende*, diss. Tilburg, p. 143). In dit verband zou een coherent systeem van rechtsbescherming (vgl. ABRvS 14 januari 2015, ECLI:NL:RVS:2015:14, r.o. 4.4.) moeten prevaleren boven dergelijke praktische argumenten. Zou art. 3:46 Awb omtrent de wijze van motiveren overeenkomstig 2.130 Aanbestedingswet worden ingevuld, dan zal de concurrent-aanvrager overigens vanwege het ontbreken van procesbelang geen belanghebbende zijn. Uitsluitend de concurrenten die zich in hetzelfde marktsegment en verzorgingsgebied bevinden zouden dan procesbelang behouden als zij aannemelijk kunnen maken dat zij in hun concurrentiepositie worden geschaad indien de ten onrechte verleende subsidie in stand blijft.

7. Het aanmerken van Holland Opera als belanghebbende is niet alleen van belang voor het aanwenden van rechtsmiddelen tegen de subsidiebesluiten aan de andere drie, maar ook van belang voor de op de zaak betrekking hebbende stukken. Dan is vraag drie: over welke stukken mag Holland Opera beschikken? Het Fonds had geweigerd om de stukken waarop de rangordeverdeling van de andere drie gebaseerd was te verstrekken. De rechtbank acht dit in strijd met art. 7:4 Awb. Dat artikel bepaalt dat de op de zaak betrekking hebbende stukken voor belanghebbenden ter inzage liggen. Het Fonds betoogde dat het dit niet behoefde te doen omdat het een strikt uniforme beoordelingswijze hanteert. Terecht neemt de rechtbank daarmee geen genoegen. In vrij principiële bewoordingen oordeelt de rechtbank dat kern van de bestuursrechtspraak overheidscontrole is en dat de rechter en de eisende partij dan wel over de stukken moeten beschikken. 'Blind vertrouwen' kan niet van de rechtbank worden verlangd. De rechtbank oordeelt dat zij op zichzelf begrijpt dat het zwaar ligt om de ene organisatie inzicht te geven in het dossier van de andere. Aan de andere kant geldt dat art. 7:4 en 8:29 Awb voldoende waarborgen bieden dat bedrijfsvertrouwelijke informatie niet wordt gedeeld met partijen. Uiteindelijk heeft het Fonds de stukken niet willen verstrekken. Er reste de rechtbank dan dus niets anders dan het beroep gegrond te verklaren. Zij wilde niet zelf in de zaak voorzien door een subsidie toe te kennen, gelet op de ruime beoordelingsvrijheid van het Fonds en het feit dat er sprake is van een deskundigenoordeel. Het spanningsveld tussen het verstrekken van alle stukken en het verstrekken van een deel van de stukken, die relevant zijn, is invoelbaar. Uitgangspunt zou naar mijn mening moeten zijn dat zowel in het geval een concurrent-aanvrager belanghebbende is bij subsidiebeschikkingen van de andere aanvragers, als in het geval waarbij dat niet wordt aangenomen, zodat de concurrent aanvrager tegen zijn eigen afwijzing moet procederen, hij over dezelfde informatie en stukken moeten kunnen beschikken. Dat kan worden bereikt indien de afwijzingsbeschikking een uitgebreidere motivering bevat.

8. Tegen de uitspraak is, zoals gezegd, hoger beroep bij de Afdeling ingesteld. Dit hoger beroep biedt de Afdeling de mogelijkheid om art. 4:25 lid 3 Awb zo te verduidelijken dat niet van Holland Opera hoeft te worden verlangd dat zij rechtsmiddelen aanwendt tegen de verleningsbeschikkingen van anderen, omdat de onaantastbaarheid daarvan haar niet zal worden tegengeworpen bij de vraag of haar aanvraag moet worden toegekend. Dan heeft zij ook geen procesbelang meer bij een bezwaarschrift tegen de subsidieverlening aan de andere drie en is zij ook in zoverre niet belanghebbend daarbij. Voorts biedt het hoger beroep de

mogelijkheid voor de Afdeling om te oordelen dat bij subsidietenders, het bestuursorgaan in het kader van de motivering van de afwijzing van de subsidie van Holland Opera, inzichtelijk moeten maken hoe, en op basis van welke stukken, de rangordebepaling is geschied. Analoog aan het bepaalde in 2.130 Aanbestedingswet 2012 en de daarop gebaseerde jurisprudentie zal de eis van een deugdelijke motivering (art. 3:46 en 7:12 Awb) kunnen worden ingekleurd. Is de motivering onvoldoende inzichtelijk, dan loopt het Fonds het risico dat de rechter reeds daarom aanneemt dat de rangorde ondeugdelijk is en subsidie kan toekennen. Met een dergelijke wijze van motiveren wordt ook tegemoet gekomen aan het punt dat het bestuursorgaan de aanvragen van de anderen met bijbehorende bijlagen zou moeten toetsen aan de weigeringsgronden van de Wob alvorens deze ter beschikking te stellen. Dat is dan niet nodig. Ook in het aanbestedingsrecht is het niet gebruikelijk om het gehele dossier van de concurrent-inschrijvers te overhandigen. Mogelijk zal het Fonds zal hier en daar moeten citeren uit het verslag van de beoordelingscommissie met een verwijzing naar de voor de beoordeling relevante stukken, maar het gehele dossier overleggen behoeft dan niet. Volgens mij kan dan een goed evenwicht worden bereikt tussen het belang van de concurrent-aanvrager om beoordeeld te krijgen hoe de rangorde is geschied en het belang van het bestuursorgaan en de andere aanvragers om niet het gehele dossier van ook de andere aanvragers over te leggen.

J.R. van Angeren

Voetnoten

[*] Advocaat Stibbe.

copyright Kluwer

last update: 2015-05-18